

REND-TARTOMÁNYI KÖZLÖNY

a kap. sz. Jánosról nevezett Ferencrendi tartomány

HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik Julius kivételével minden hónap közepén.

1918. Febr.

A FÓTISZTELENDŐ P. PROVINCIALIS MEGBIZÁSÁBÓL SZERKESZTI:

P. ROZNIK RAJNER

theológiai tanár.

Kiadótulajdonos: A Kap. Sz. Jánosról Nev. Ferencrendi Tartomány Főnöksége Gyöngyösön.

Generalis Constitutiókról.

(Folytatás.)

„És bárhol találkozzanak a testvérek, egymás iránt mint testvérek viselkedjenek. És bizalommal tárja föl egyik a másik előtt az ő szükségseit; mert ha az anya szereti és gondozza az ő testi gyermekét, mennyivel inkább kell kinek kinek szeretni és gondozni az ő lelki testvéreit.“

VI. §.

A testvéri szeretetről.

328. Szívükre kötve a testvéreknek Üdvözítőnknek Jézus Krisztusnak a kölcsönös szeretetről való parancsolatát, mindenkit nyomatékosan buzdítunk, hogy mindenhol őszinte szeretettel viseltesse egymás iránt, becsülésben és tiszteletben egymást előzzék meg, készséggel adják meg egymásnak a szeretet szolgálatait, kerüljenek el gondosan minden féltékenykedést, mindig gondosan őrizvén a lelki egyességet a béke kötelékével.

329. Minthogy a mi rendünk szét terjed az egész világon és a testvérek különböző provinciákban és nemzetekben élnek, a béke folytonos főtartására szigorúan megtiltjuk, hogy egyik testvér a másikat nemzetisége vagy provinciai szokásai miatt kinevesse vagy sértő szóval illesse.

330. A ki a testvéri szeretetet akár szóval, akár irással, akár cselekedettel megsértené, azt mint a békebontót megfelelően büntetni kell és elégtétel adásra kötelezni. Ezen rendelet végrehajtását az előjárók különös lelkiismeretbeli kötelezettségének jelentjük ki.

VII. §.

A szerzetesi vendégszeretetről.

331. Legyenek minden zárdában szükséges

gek fogadására alkalmasak és pedig a mennyire csak lehetséges, a testvérek celláitól elkülönített helyen.

332. A vendég testvérek a mint megérkeznek a zárdába, mutassák be Obedienciális leveleiket az előjárónak, a ki őket szeretettel fogadja és szorgosan gondoskodik, hogy irányukban a szeretet minden kötelességei teljesíteszenek.

333. Rendi vendégeink, a kik három napnál tovább maradnak, az éjjeli és nappali kórusban, valamint a familia többi gyakorlataiban kötelesek részt venni, hacsak az előjárótól elfogadott törvényes okok őket föl nem mentik.

334. Mindenki iránt, de különösen az egyháziak és más rendek testvérei iránt nagyon ajánljuk a vendégszeretet és a szeretet szolgálatait, főképen pedig a sz. Domonkos rendi testvérek iránt a régi barátságért, mely a két testvérrendet mindig összekötötte.

„Ha valaki közülük betegségbe esnék, a többi testvérek kötelesek neki szolgálni, mint ők is szeretnék, hogy neki szolgáljanak.“

VIII. §.

A betegekről való gondoskodás.

335. Minthogy a regula parancsa szerint a testvérek kötelesek betegségbe esett testvéreiknek szolgálni, miként ők szeretnék, hogy nekik szolgáljanak és ez a parancs általában véve nem tölthető be, hacsak nincsenek a zárdában kellően felszerelt betegszobák, gondoskodjanak az előjárók, hogy az egyes zárdák kényelmesebb és egészségesebb részeiben rendeztesse be a testvérek számarányához képest betegszobák és

gesznek, ápoltságuk és míg csak meg nem gyógyultak, onnan el ne bocsáttassanak.

336. Óhajtjuk azon fölül, hogy legyen minden Provinciának egy egészségesebb és kellemesebb zárdában nagyobb betegápoló helye, a hová az egész Provinciából gyűjtsék össze a gyógyíthatlan betegeket.

337. A betegápolás vezetésével megbizottak pedig minden erejükből oda törekedjenek és arra vigyázzanak, hogy a betegeknek az egészség visszaszerzésére, valamint a betegség kellemetlenségeinek enyhítésére szükséges dolgokból, semmi se hiányozzon.

338. A betegszobába tartozó bármely dolgot onnan elvinni, vagy másra fölhasználni nem szabad, ha mindjárt egy beteg sincs is.

339. A házfőnök és a Vicarius gyakran látogassák a betegeket, részint, hogy őket vigasztalják, részint pedig, hogy tőlük közvetlenül megtudják, mire van szükségük és azokról szorgosan gondoskodhassanak; és ha semmi sem akadályozza meg, a többi testvérek is látogassák meg őket, a nélkül azonban, hogy nekik terhükre lennének és őket az Urban vigasztalni törekedjenek.

340. A helyi előljáró és az infirmarius gondoskodjanak, hogy a betegek minél gyakrabban részesüljenek az angyalok kenyerében és a megfelelő időben a végső Szentségekkel megerősíthessenek.

341. Szorgosan gondoskodjanak a házfőnök az öregebb és gyengébb testvérekről is, a kiknek az egészsége különösebb gondot igényel.

342. A gyógyszereket, a melyek a zárdában vannak, a testvérek használják, külsőknek azonban ne adassanak el.

Magyarázat.

Minthogy a szerzetesrendek egész épülete az Isten és a felebaráti szeretetre, mint alapra van fölépítve, a testvéreknek semmi sem szükségesebb, mint az Isten és az egymás iránti szeretet. Közvetlenül vagy közvetve a Constitutiók, majd minden pontja az Isten iránti szeretetről szól, a jelen fejezet azonban a testvéri szeretetnek van szentelve, a mely szeretet a vendégszeretben és a betegek gondozásában különösen megnyilvánul.

Nem is lehet elképzelni szerzetesi életet testvéri szeretet nélkül, mert hisz e nélkül pokol volna az együttélés és nemcsak eredménytelen volna a szerzetesi élet, hanem határozottan káros. A szeretet az, a mely összetart bennünket és a mely megédesíti életünket, elviselhetővé teszi terheinket. Szükséges tehát, hogy egymást szeressük, mert csak így érhetjük el életünk célját és így lehetünk kedvesek Isten előtt, a ki a szeretet nagy parancsát adta. Az igazi testvéri szeretet alatt azonban nem holmi érzélgést értünk, a mely rendesen az érzékies rokonszenven alapul, hanem igazi tettekben nyilvánuló szeretetet,

retet ugyanis nem válogat, hanem ott is megnyilvánul, ahol talán a legnagyobb ellenszenvet érezzük, mert hisz ha még ellenségeinket is szeretni tartozunk, mennyivel inkább szeretettel kell lennünk összes rendi testvéreink iránt. — A kölcsönös szeretetnek az alapja azonban a kölcsönös elnézés. „Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi” mondja a nemzetek nagy apostola és ebben meg is adja a szeretet legfőbb szabályát. Nem szabad csökkenni szeretetünknek, ha testvérünket hibázn látjuk, ha mindjárt ez a hiba nekünk kellemetlen is, mert hisz nekünk is vannak hibáink, a melyeket viszont a mi testvérünknek kell elviselnie és csak is ezen békés elviselés mellett lehetséges a szeretetteljes együttélés. Ha valakit hibázn látunk, gondoljuk meg, hogy nemcsak hibái, hanem érdemei is vannak és inkább ezeket tartjuk szem előtt, mint a hibákat. A szeretetnek galamb szeméi vannak, a melyek inkább a jót látják, mint a rosszat és nem tartják rossz embernek azt, a kinek van ugyan két-három hibája, de mellette husz-harminc érdeme is. Mindenekelőtt tehát kölcsönösen elnézőknek kell lennünk, ha azt akarjuk, hogy meg legyen a testvéri szeretet. — Az elnézés azonban nem elegendő, mert ez csak negatív dolog, az igazi szeretet pozitív cselekvést kíván: „Fratres, diligamus non verbo, sed opere et veritate” mondja a szeretet apostola. Ha a testvér ügyeiről és bajairól van szó, nem szabad e kényelmes mentséggel élni: „Semmi közöm hozzá, az ő dolga.” Minden bizonnyal ne avatkozunk olyan dologba, a hol mi reánk szükség nincs, de a hol látjuk a szükségét és bajt, ha mindjárt ez a baj a testvér hibájából is keletkezett, nem szabad ridegen elzárkózunk a segítség elől. — Különösen kötelesség segítségére lennünk előljáróinknak bármilyen csekély és lényegtelen dologban is, hogy így megkönnyítsük azt a terhet, a mit ők mi értünk viselnek.

Az együttérzés, a részvétel, a kölcsönös munkálkodás ezek azok, a melyek elfeledtetik velünk a dolgok terheit és megédesítik az ígát, a mit Istenért magunkra vettünk. Ezekben nyilvánuljon meg tehát leginkább a szeráfi szeretet, melyet sz. Ferenc Atyánk lehelt rendünkbe és a melynek mindig a mi rendünk megkülönböztető jegyének is kell lennie.

A szeretetnek meg kell nyilvánulnia a vendégszeretben is, a melyről ép azért a Constitutio itt tesz említést. — Ne értsük azonban félre szabályainkat, nem a vendégeskedést köti itt lelkünkre, a mely nem disze, hanem ellenkezőleg megőljöje a szerzetesi életnek, hanem az utazó testvérek és egyháziak ellátását. A szabályok t. i. arról szólnak, hogy kell fogadni azokat a testvéreket, a kik az előljárók engedélyéből utaznak valahová és hozzánk szállnak és hogy kell ellátni az utazó egyházi vagy világi egyéneket, a kik a mi vendégszeretünket veszik igénybe. E szerint tehát az utasok ellátásáról van szó a szabá-

vendégeléséről. — Nem lehet ugyan azt állítani, hogy a helybeli ismerősök megvendégelése egy-két alkalommal tilos volna, mert hisz a szeretet és jóindulat megnyerésére ez szükséges, vigyázni kell azonban nagyon, hogy ez csak ritkán és indokolt esetekben történjék, mert semmi sem rontja meg úgy a szerzetesi életet, mint a világiakkal való gyakori együttszórakozás, ez ugyanis teljesen világiakká tesz bennünket és egyszerűsmind aláássa tekintélyünket a világiak előtt. — Az utazók ellátásánál is nagyon óvatosoknak kell lennünk és nem szabad megengednünk, hogy egy vendég jelenléte miatt a szerzetesi áhitatgyakorlatokból bármi is elmaradjon, vagy a fegyelem, ha mindjárt egy napra is, kárt szenvedjen. A világiak csak épülnek a mi fegyelmünkön és áhitatgyakorlatainkon és magukban megvetik az olyan szerzetest, a ki ha mindjárt az ő kedvéért is, túl teszi magát kisebb szerzetesi szabályain.

Ugy gyakoroljuk tehát a szerzetesi vendégszeretetet, hogy a szeretet maradjon és ne fadjuljon mulatozássá.

A szeretet szabályainál emlékeznek meg a Constitutiók a betegápolásról is, a mi csakugyan ide illik, mert hisz egyik legszebb ténykedése a testvéri szeretetnek a beteg testvér ápolása. E célból a Constitutiók minden zárdában sürgetik az infirmariát, vagyis egy betegápolásra berendezett helyiséget. Ilyen infirmariáink nekünk nincsenek, de ennek, nem annyira az az oka, mintha mi nem törődnénk beteg testvéreinkkel, hanem más oka van. Olasz és más külföldi rendtársainknak cellái ugyanis sokkal szerényebbek és egyszerűbben vannak berendezve, mint a mi szobáink, a melyekben részint a mi munkakörünknek, részint pedig a mi klímánknak megfelelőleg nagyobb kényelem van, úgy hogy betegségünk alkalmával is jobb szeretünk cellánkban maradni, mint egy más betegszobába menni, a hol körülbelül ugyanazon kényelmét találjuk, mint szobánkban. Nagyobb és huzamosabb betegségeknel azonban nálunk is gondoskodnak az előjárók **esetleg más helyről** vagy betegápolási segédeszközökről. Ilyenek szoktak is lenni a legtöbb zárdában. Azonkívül infirmariák föllállítása kevésbé szükséges nekünk, a mi csekély számunk miatt. A legtöbb zárdának 3—4—6 lakója van, ezek közül persze ritkább a beteg és nincs is, a ki az infirmaria gondját viselje. Külföldi testvéreinknek népes nagy zárdáik vannak és celláik a lehető legegyszerűbb módon van felszerelve, a legtöbb helyen fűteni sem lehet ezen cellákat, nagyon természetes tehát, hogy kell lenni a betegek részére ilyen zárdákban egy külön helyiségnek, a hol a betegek több kényelmet és gondosabb ápolást nyerhetnek. — Nálunk is nagyon indokolt és szükséges infirmariát berendezni a klerikát zárdákban a növendékek számára, a kiknek betegség esetén tényleg szükségük van infirmariára, a mi klerikátjaink azonban annyit vándoroltak az utóbbi időben és közbejött a mindent megakasztó háború is, hogy e te-

kintetben is a jobb jövőt várjuk. Súlyosabb betegségek alkalmával eddig is mindig külön betegszoba volt berendezve.

A betegek ápolása a szeretet legszentebb kötelessége. Nekünk nincsenek hozzátartozóink, a kik betegségünkben ellátnának bennünket, mert Krisztusért mindent elhagytunk, ép azért szükséges, hogy lelki testvéreink viseljék gondunkat betegségünkben. Ezt a kötelességet tehát, a mit a regula is annyira sürget, mindenkinek örömmel kell teljesítenie. Különösen kötelezi ez az előjárókat, a kik első sorban vannak hivatva, hogy a betegek szükségéről gondoskodjanak. Az előjárónak kell tehát a testvéreket a betegápolásra kirendelnie és neki kell megszereznie mindazon dolgokat, a melyekre csak a betegnek szüksége van. Ki sem lehet mondani, mennyi kárt okoz a rendnek az az előjáró és a jó Isten ügyének, a ki a betegekről vagy egyáltalán nem, vagy csak lanyhán gondoskodik. Nemcsak a szeretet és a regula ellen vét súlyosan, hanem egyszerűsmind a gyengébb lelkeket vissza tartja a szerzetbelépéstől, mert attól félnek, hogy **öregségükre és betegségükre** el lesznek hagyatva. Büntetésül az ilyeneknél engedi meg a jó Isten, hogy betegségükben kellő segítség és ápolás nélkül kelmeghalniok, míg a szeretetteljes betegápolóknak és gondos előjáróknak, mindig hasonló szeretettel fizet a jó Isten.

A szeretetnek azonban két oldala van. A betegnek sem szabad elfeledkeznie a testvéri szeretetről, sem arról, hogy a betegség által nem szűnt meg szerzetes lenni. Nincs utálatosabb látvány a kényes és követelőző szerzetes betegnél, a ki éjjel-nappal hajszolja, fásasztja betegápoló testvérét és mindig tele van panasszal, az ápoló testvérek, a koszt, az orvosi kezelés stb. ellen. — Tudok szerzetes beteget, a kinek dacára annak, hogy külön ételeket és külön szakáccsal teljesen a kedve szerint és az ő követelődzése szerint főzettek, mégis folyton zúgolódott a zárdfőnök ellen a rossz és ehetetlen ételek miatt, nem ismervén föl, hogy nem az ételek rosszak, hanem az ő izlése és gyomra, a mely a legjobb ételeket sem fogadta be. — Van, a kit egy percre sem lehet magára hagyni, bármennyire is elvannak foglalva ezer más dologgal az ápoló testvérek, mert rögtön elhagyatottságról panaszkozik. Van, a ki mindjárt valami csekély kis bajnál rögtön fürdőkre járásról, több ezrekbe kerülő kúrákról beszél, megfélekedezve arról, hogy ő szegény szerzetes, a kinek csak olyan igényei lehetnek, mint a világi szegény embereknek, a kik bizony sem fürdőre nem járhatnak, sem nagyobb összeget nem adhatnak gyógyításra. — A betegápolásnak tehát, a melyet a regula követel tőlünk, olyannak kell lennie, a mi magába zár ugyan minden szeretetet, de nem feledkezik meg a szerzetesi szegénységről sem, sem arról az önmegtartózkodásról, a mit Isten minden szerzetestől elvár.

Tomori Pál.

(Folytatás.)

Munkásságát még Zápolya János az akkori vajda is igénybe vette. Egy rendkívüli bíróság felállításánál ítélkező tagnak nevezte őt ki.

Fontosabb esemény történt azonban 1515-ben. Eperjes város tanácsa Brassói Andrást (nobilis Andreas litteratus de Corona), ismeretlen okból lefejeztette, mert András diáknak sok rokona volt Brassóban és a székelyek között. Ez utóbbiak Tomorihoz fordultak. Tomori Eperjes város előjáróihoz levelet intézett, melyben felvilágosítást kér s egyszersmind figyelmezteti őket a vád súlyosságára is, hivatkozván András deák egyházi személyiségére. „Item fuit etiam acolithus.”

A beküldött tudósítás után békésen akarta kiegyenlíteni az ellentéteket, de ebbe a székelyek és a megöltnek rokonai nem egyeztek bele, Vér kellett nekik, mert ez időben még mindig uralkodott közöttük a vérbosszu és ököljog átkos intézménye.

Tomori figyelmeztette őket: „gondoják meg — mondá — hogy ugyanazon egy Istent imádják, ugyanazon egy uralkodó kormánya alatt állanak. Hiába, szavai hatástalanok voltak, a székelyeknek csak vér kellett. Tomori, hogy az ellenségeskedésnek gyorsan véget vessen, az eperjesieket a királyhoz utasította, hogy eszközöljenek ki egy királyi rendeletet, amely a székelyeket jószágvesztés terhe alatt minden erőszaktól eltiltsa.

Ily rendelettel sikerült is az eperjesieknek minden támadás ellen megvédeniök magukat, mert a székelyek csakhamar fölthagytak a vérbosszu gondolatával.

Mint látjuk, Tomori az időben már mint fontos és kimagasló egyén szerepel az ország ügyeinek elintézésében, sőt ekkor már a királyi udvarban is ott találjuk őt. Ulászló király annyira megbízott benne, hogy egy fontos kérdésben még követségbe is küldte őt a török portához. Küldetéseivel titkos céljai voltak a királyi udvarnak. Még 1511-ben történt, hogy Ulászló és Zsigmond lengyel király követeket menesztettek II. Bajazidhez, akik őt évi fegyverszünetet kötöttek a portával. A szultán által kiállított oklevélbe azonban valahogy több hibás kifejezés is csuszott be, amelyek komoly aggodalmat keltettek a királyi udvarban. A hibák helyreigazítására Ulászló király Tomorit szemelte ki. Mivel azonban a török belviszonyok folytán Bajazid közeli halálára is számítottak, azt a megbízatást adták Tomorinak, hogy a szultán halála esetén ne tegyen semmiféle lépést a békekötés ügyében és csak akkor mutasson hajlandóságot a fegyverszünet meghosszabbítására, ha maga az új szultán tenné meg a kez-

Ellenkező esetben kellő óvatossággal megkezdheti ugyan a béketárgyalásokat, de úgy vezetve az ügyeket, mintha erre semmiféle megbízatása sem volna s a lehetőség szerint készítse a szultánt követ küldetésére.

Ezzel a huza-vonással azt akarták elérni, hogy a fegyverszünetre vonatkozó pontokat jól megfontolhassák és mellesleg úgy tűnjék föl az egész dolog, mintha a szultán kérné a békét.

Tomori 1512-ik év május havában útra is kelt Konstantinápolyba. Még alig két-három óra járásnyira volt Konstantinápolytól, midőn Bajazid haláláról értesült. Bajazid legifjabb fiának Szelimnek lett áldozata. Hogy Ulászló eddig a törökökkel békés viszonyban élhetett, azt csakis a török belállapotnak köszönhette. A török Bajazid alatt kénytelenségből nem viselt nagyobb hadjáratot, mert erejét, nagyon megfogyasztotta a családi viszály. Bajazid három fia, Ahmed, Korkud és Szelim a trónra törekedett.

Ahmed állott legközelebb Bajazid szívéhez s 1510-ben őt nevezte ki utódjául. Szelim e miatt fölkelte atyja ellen s követelte, hogy addig, amíg él ne nevezze ki utódját. Ezen felkelést még kétszer ismételte, de harmadszor már föltellen lemondást kívánt a saját részére. Nagyratörő tervét elősegítették a janicsárok is. Ezek éltek-haltak a bátor hercegért, kit vitézségéért Dsaufnak (Éles) neveztek, s azért 1512. ápr. 25-én betörték a palotába s fenyegetőleg így szóltak: „Padisah öreg és gyenge, az uralom terhe nyomja őt, a birodalom vele gyöngül s kényszerítették a trón lemondására. Bajazid csak Demotika várost kérte ki magának lakóhelyül. A költözést Szelim nagyon lassúnak találta s azért egy görög orvost küldött hozzá, aki csakhamar az öreg pihenés helyére jutatta őt. Ez 1512. máj. 26-án történt. Ezekből tehát azt következtethetjük, hogy Tomori valószínűleg május 28—29-én érkezett a török fővárosba. Szelimnek első gondja a békekötés meghosszabbítására irányult. A fegyverszünet csak nagyratörő titkos terveit akarta takargatni. Ő t. i. a magyarra bízta, hogy maguk gyöngítsék országukat, mert belátta, hogy semmiféle más hatalom ezt oly gyökeresen el nem végezhetné volna mint a magyarok meghasonlása, ami ekkortájt rendkívüli nagy arányokat öltött. Így minden fegyverszüneti törekvés csak arra irányult, hogy a magyarokat biztonságba ringassa és hatalmat adjon neki Elő Ázsia, Perzsia és Egyiptom meghódítására. Tomori megérkezése ép kapóra jött. Szelim tanácsosai mindjárt hozzá siettek és kijelentették, hogy uralkodójuk kész az atyja által megkötött fegyverszünetet meghosszabbítani s kéri, hogy királyi nevében erősítse meg

Tomori megbízatásához hiven kijelentette, hogy Bajazidhez lett küldve s így nincs felhatalmazva az új uralkodóval tárgyalni. Maga Szelim is fogadta őt, s kijelentette, hogy a békét Magyarországgal mindenáron fennakarja tartani és erre vonatkozólag már parancsot is menesztett a végvárok parancsnokainak, hogy semmiféle ellenséges föllépést ne merjenek tenni. Tomori erre megkötötte a fegyverszünet meghosszabbítását, de úgy tüntette fel, mintha ezt minden megbízatás nélkül tette volna meg. A követ sürgetésére azt felelte Szelim, hogy szívesen küldene új követet, de mivel Budán már van egy küldötte, nem tartja illendőnek egy másikat is küldeni. Végre megbízta Tomorit, hogy Ulászló királynak, kit „nagybátya és testvér gyanánt” tisztelettel, üdvözlétét jelentse és levelet kézbesítse.

Tomori sok kitüntetéssel és értékes ajándékkal megjutalmazva („Dimisit eundem nuntium nostrum valde honoratum” Ulászló levele Zsigmondhoz) csakhamar utra is kelt és szeptember 11-én érkezett Budára, ahol az elért eredményeknek szerfölött megörültek.

Tomori küldetése után megint visszavonult Fogaras várába, a honnan két év múlva megint a nyilvánosságra lépett, de most már karddal a kezében. Az okot a pórlázadás adta. Midőn Dózsa György látta, hogy parasztokból álló seregével a nemesség rendezett seregének nem fog ellenállhatni, elhatározta, hogy kivonul Pest alól. Ezt később meg is tette s Pesten néhány ezer emberrel Száleres Ambrust hagyta hátra.

Bornemissza volt az első, aki a lázadás elfojtásához fogott. Fölszólítására mindjárt megjelent Tomori is.

Bornemissza a sereg egyik részének vezérletével őt bizta meg. Az első ütközetben szét is verték Száleres seregét és fölszólítást intéztek hozzájuk, hogy kegyelmet kapnak, ha megadják magokat. Maga a vezér és csapatának jó része hallgatott a jó szóra s lerakta fegyvereit, a kisebb rész azonban mindenáron harcolni akart. Tomori a budai ágyuk tüzetől, valamint Bornemisszától és a nemesség csapataitól támogatva Gubacsnál könnyű győzelmet aratott fölöttük. A majdnem kizárólag gyalogosokból álló fölkelők közül alig egy páran tudtak csak elmenekülni.

Bornemissza és Tomori lovasai egyre nyomukban voltak s holttesteik egész Isaszegig borították az utat, sokan pedig foglyul estek. Miután a főváros így biztosítva volt, Tomori Bornemissza parancsára Szapolyai segítségére sietett, aki őt Lőrinc pap ellen küldte.

Tomori fölszólította őt, hogyha embereivel a fegyvert lerakhatja, minden bántódás nélkül, békén vonulhatnak el, de minthogy erről hallani sem akart, Bihar város közelében megtámadta őt és csapatát szétszórta. Ez után valószínűleg még részt vett a tomorói ütközet

ben is. Pontos adataink azonban erről nincsenek.

E diadalok nem kis hirt, ragyogó dicsőséget szereztek nevének. A király szolgálatainak jutalmául munkácsi várparancsnokká és az erdélyi kamarák felügyelővé nevezte ki.

E kinevezés már csak azért is figyelemre méltó, mert Tomori nyelvismeretéről tesz tanuságot. Mint fogarasi várnagynak a német nyelvet, mint munkácsinak pedig a szláv nyelvet kellett birnia.

Mint látjuk, egész pályafutása teljesen az udvarhoz láncolta őt. Erre nemcsak a Bornemissza iránti hála, hanem saját meggyőződése is ösztökélte. Mélyen látó lelke hamarosan észrevette azt a belső romlást, meghasonlást, amelyre Szelim szultán terveit építgette. Azért mindenekelőtt a királynak hű alattvalója igyekezett lenni, akinek szolgálatában mindig a haza üdvé és jövője lebegett szemei előtt.

Mint az udvari párt emberét találjuk a tolnai (1518. júl. 25.) és a valamivel későbbi bácsi országgyűléseken. Ennél nagyobb eseményt jelentett Tomori életében Derényi Imre nádornak 1529. febr. 5-én bekövetkezett halála. A nemesség mindenáron Szapolyait szerette volna a nádori méltóságba helyezni. Az udvari párt ezt semmiképp sem akarta megengedni s titokban a nemesség félrevezetésével Báthorit választották meg. Erre a nemesség Szapolyaitól tüzelve megtámadta a várpalotát, jöllehet semmi ostromlószerük sem volt.

Tomori — kit Bornemissza időközben a várparancsnoksággal megbízott — néhány ágyú lövése és a kapu alatt megjelenő őrség kirohánási készüllete oly zavart idézett elő a dobogó hidra tolakodott s onnan most szabadulni vágyó nemesek közt, hogy többen az árokba hulltak.

A torzsalkodás megkezdődött. A nemesség és az udvari párt között megtörtént az első fegyveres összeütközés, amelyben Tomori öntudatlanul bár, de vezérszerepet játszott, pedig öt évvel azelőtt karöltve harcoltak a főnemesek a köznemességgel a pórok borzalmas vérengzései ellen.

Híába volt minden a gonosz mag már kikelt és csak fejleszteni, ápolni kellett azt. Gondoskodott erről Szapolyai bő erszénye s Tomorinak látnia kellett ezen veszedelmes bel-ellenségnek teljes kifejlődését és terhódítását, amely későbbi bukásának és nevének gyászt — és dicsőséget szerzett.

A nemesség leverésével igen megnyerte a király és az udvari párt kegyét és elismerését. A király jelentékeny ajándékkal fejezte ki háláját. Tomori ez időben már nagy vagyon fölött rendelkezett. Családi vagyonához még több más birtokot is szerzett. Egyrészt ajándékképpen a királytól, másrészt ő maga vette. Méltatlanul éri őt azon vád, hogy birvagyó volt, hogy minden alkalmat felhasznált gazdagságá-

lehet mindjárt birvágyról vádolni, be kell képelnünk magunkat ama kor viszonyaiba és megértjük Tomorinak azon törekvését, hogy családjának fényét anyagilag is gyarapítsa. A birvágyszemélyétől teljesen távol állt, mert más-különbben nem tudott volna oly könnyen lemondani ugyanazon vagyonról.

Eddigi szereplése, emelkedése — mint látuk — szinte ugrásszerű volt s ha még sokáig az udvar szolgálatában maradt volna, bizonyára mint fontos világi személyiséggel találkoznánk vele hazai történelmünk lapjain. A Mindenható azonban másképp határozott. Föl-emelte őt nemcsak a világi, hanem még az egyháznagyok közé is. Amíg ezen hivatását megismerte még sok szomorú és keserű dolgon kellett átésnie.

Midőn Erdélyből a királyi udvarba utazott, Velezden megismerkedett a Putnoki család egy nő tagjával, de mielőtt az oltárhoz vezethette volna, a halál elragadta ifjú menyaszszonyát. Rokonai sürgetésére azonban házassodnia kellett. Erre egy fiatal özvegy kezét kérte meg, azonban nem sokkal a menyegző előtt ez is meghalt. E két egymásután következő csapás mélyen megrendítette őt. A világi dolgokban már semmi kedvet sem talált. Egy belső hang mindig arra figyelmeztette, hogy az Isten keze játszik közre. Ettől kezdve elhatározta, hogy szerzetessé lesz.

Fogadalmával azonban megakartta egyeztetni egyedüli leghőbb vágyát, a királynak és hazának fegyverrel szolgálni és azért először arra gondolt, hogy valamelyik lovagrendbe lép. E szándék megvalósítására kedvező alkalom nyílt a vránai perjelnek 1520-ban történt megüresedése által, mely a Johanita lovagrend javadalma volt.

Tomori ezt a birtokot kérte a királytól. Későn jött, ebben már megelőzték őt. A király egy udvaroncnak, Baróty Mátvásnak, a királyi éléstár felügyelőjének már adományozta azt.

Ez a mellőzés annyira lehangolta őt, hogy a világról teljesen lemondva már csak Istennek és lelkiüdvének előmozdítására akart szolgálni.

E célból fölvette a ferencesek durva öltönyét, hogy így még hátralevő vagyonából teljesen felszabadulva lelkiüdvét annál könnyebb elérhesse.

Tomori 1520 második felében lépett a rendbe, az ujlaki zárda magányos csendjébe. — Az ujoncévet valószínűleg Palotán töltötte. Bizonyítják ezt, 1.) a Batthyányi könyvtár „Blasii de Zalka et Continuatorum Cronica fratrum minorum de observantia provinciae Bosnae et Hungariae” című kézírata. 2.) A rendi historikusok közül Fermendzsi tesz említést, hogy Tomori Palotán töltötte volna az ujoncévet. A forrást azonban, hogy honnan vette ezen állítását, nem tette ki, személye azonban hitelt érdemel. Itt föl-említhetem még P. Kaiser Nándort is, ki szintén e vélemény mellé áll.

Míg ellenben Vadding és a Recensio observantis Minorum provinciae S. Joannis a Capistrano” című mű Ujlakot említi fel Tomori ujonctartózkodási helyéül. Ezen állítás azonban elesik az előbbivel szemben, mert habár rendünk szabványai előírják, hogy az ujoncévet ott kell betölteni, ahol a beöltözés történt, az akkori zavaros időkben könnyen megtörténhetett egy-két kivétel is, amint ezt a legújabb kutatások is igazolják.

Az ujoncév letelével előljárái tanulmányainak folytatására Esztergomba küldték. Ezt Szerémitől tudjuk meg, kinek emlékiratában olvassuk, hogy Tomori mielőtt a rendet elhagyta volna, tehát 1523. első felében Esztergomban időzött.

Tomori itt igen szigorú szerzetes életet élt. Már maga az a tény, hogy a szigorított ferencesek közé lépett, mutatja nagy buzgóságát és lemondását saját akarataról és vagyonáról.

Brodarícusnál olvassuk: „Paullus Thomory — ex ordine eorum, quos fratres minores de observantia vocamus, vir strenuus.

Tomori zárdai életéről nagyon keveset tudunk. Mint később Szeréminél látni fogjuk, mint a szabad természet ölen érezte magát a legjobban.

Keményfy azt mondja róla: „Önfeláldozása lelkesítőleg hatott rendtársaira, kik megcsodáltak, hogy katona létére mily könnyen rázza le magáról ama bilincseket, melyek őt a világhoz csatolják, hogy a lélek uralma mily könnyen győzi le a test uralmát.”

Sajnos, nem sokáig élvezhette ezen szerzetesi élet boldogságát, Esztergomban csak egy évet és pár hónapot tölthetett, mert maga az ország, a nemzet közakarata szőlította őt ki ezen magányból.

Amíg Tomori a zárdában időzött, az ország helyzete a legválságosabbra fordult. Rendről, belbékéről szó sem lehetett.

A főurak magukhoz ragadták a hatalmat és saját érdekeik s nem az igazság értelmében tettek törvényt. A királyi kincstár üres volt, mert aki csak hozzáférhetett, lopott belőle. Az ország határait pedig senki sem gondolt. A király nevelése hiányos volt. Minden hatalom a romlott-erkölcsű Brandenburgi György kezébe jutott, aki minden erejével arra törekedett, hogy unoka-öccsének ferde irányba való nevelésével ezen hatalmat minél továbbra megtarthassa.

Lovagjátékok, táncmulatságok, lakomák foglalták el a király minden idejét. Hogy mily vig élet folyt ez időben a királyi palotában, kitűnik György örgrófnak valamelyik német barátjához intézett következő leveléből: „A királyi udvar ugyan szörnyűségesen szegény, mégis hatalmasan farsangoltam vele. Hadd lássák az urak, hogy még a lábukon állnak azok, a kik a királyt környezik.”

Valóban méltán fakadt panaszra az 1518-iki országgyűlés: „Minden országot a fegyver és

a törvény tartja fenn, nálunk pedig nincs sem egyik, sem másik."

A velencei követ 1523-ban így írja le Magyarországot belállapotát: „Ha a magyarok összetartanak, országuk gazdagsága képessé tenné őket arra, hogy hazájukat bármely ellenséggel szemben diadalmasan megvédjék. Csakhogy ez a világ leggonoszabb fajzata. Más nemzetet nem becsülnek, mindenki csak a maga érdekét keresi és ha lehet, dűskál a közvagyonban. Együtt lakomáznak, mintha testvérek volnának, de sutytyomban egymás ellen törnek. Nincs olyan igazságtalan vagy gonosz ügy, melyet két-három ember megvesztegetésével meg ne lehetne nyerni. Gögösek és büszkék, sem engedelmeskedni, sem parancsolni nem tudnak, de azért tanácsot másától el nem fogadnak. Keveset dolgoznak, mert lakomával és cselszövással töltik idejüket. Mindent összevéve, a magyar a világ salakja és az isteni igazságszolgáltatás bizonyosan csak azért késik megsemmisítésükkel, mert királyuk jóságát nézi."

Herberstein császári követ pedig a következőket írja az 1518-iki Rákosról: „Jaj Istenem, minő pompát, vagy ha szabad mondani, döllyföt láttunk Magyarországon, a legtöbbet a püspököknél, de néhány világi méltóságnál is. Mint lovagoltak nagyszámu lovassal, huszárosan, arannyal, ezüsttel, ékesen, mint hallatszott minden utcában lakomára hívó trombitájuk, mily nagy banketteket és lakomákat tartottak, mennyi jól öltözött inasuk volt, mialatt királyuk még a

szükségesben is szükségeket látott. Mert ha a követéseket valami kis ajándékkal el akarták bocsátani, előbb kölcsön kellett azt kérni, nehéz uzsorára.

Olyanformán volt, hogy „nem tarthat soká."

Igaza volt, ez a nyomasztó helyzet nem is maradhatott soká fenn.

Az ország szerencsétlenségére ezen belső felborulás végbe ment, anélkül, hogy az országot valami külső támadás érte volna.

Ezen nyomasztó belállapotok után azonban sötét felhők tornyosultak az ország peremére. A veszély, mint mindig most is keletről jött.

Szelim szultán fáradtságának gyümölcsét már nem élvezhette, pedig ép most lett volna alkalma nagy tervének végrehajtására. A magyarországi állapotok teljesen megérlelték a támadás megkezdésére. Ezen feladat keresztülvitele már fiára, Szulejmánra várt, kit a történelem „nagy-nak" és „fényes"-nek nevez. Szelim 1520. szeptember 21-én halt meg, alig pár hónappal Tomorinak szerzetbe való belépése után.

Szulejman csakhamar hozzá is fogott atyja tervének megvalósításához. A mohamedán nemzetközi jog értelmében ez új uralkodót nem kötelezi az előde által kötött szerződés. Szulejman ezért Behrám nevű csauzát elküldte Budára azzal a meghagyással, hogy a király vagy fizessen, vagy áll a háború.

(Folytatjuk.)

Hirek a Provinciából.

Kongressus Definitorialis. A mult hó 16-án folyt le a szokásos módon Györgyösön a Definitorium Kongresszusa. Kedden vagyis 15-én délután érkezett meg Tamás Alajos custos atyánk P. József és P. István definitor atyákkal Gyöngyösre. A Secretarius atya már az előző éjjel megjött Szécsényből. Másnap reggel hat órakor ünnepélyes „Veni Sancte" volt, melyet Provinciális atyánk celebrált P. József és P. István definitor atyák segédletével. A kóruson a növendékek kara poliphon misét adott elő. — Délelőtt kilenckor volt az első sessio a klerikát nagy aulájában, a mely 11 óráig tartott, délután egynegyed 4-kor volt a második sessio, a mely majdnem 7 óráig nyulott ki. Másnap reggel volt még egy rövidebb ülés a Provincialatusban, a hol a jegyzőkönyvet irták alá. — Sok fontos, különösen a háboruval kapcsolatos ügyről tárgyalt a Definitorium, a melyről azonban nem jelent meg közlés. Az utolsó sessió Forintos Lőrinc atya az egi zárda Quardiánjává választatott. Áthelyezéseket a Definitorium nem eszközölt. A Definitorium atyái 18-án reggel utaztak el, kivéve a Secretarius atyáa, a ki 21-én távozott Gyöngyösről.

Lelki gyakorlat. A gyöngyösi familia a

napos lelkigyakorlatot. Ez alkalommal a lelkigyakorlatot Paluscsák Pál budapesti domonkosrendi perjel atya vezette, a kiből igazán kedves és rendkívül jártas lelkivezéért nyert a gyöngyösi familia. Örökké nevezetesek lesznek ezen jó atyának igéi a testvérek szívében. A lelkigyakorlat három utolsó napján Paluscsák atya a gyöngyösi rózsafüzér társulatnak is tartott lelkigyakorlatot esténként egy-egy beszéddel. A kiterjedt hatalmas társulat oly nagy arányokban vett részt a sz. beszédeken, hogy a nagy gyöngyösi templom kicsinek bizonyult és bizony sokan nem fértek be, a kik kénytelenek voltak kívül fagyoskodni. Óriási tömegek végezték 26-án és 27-én gyónásukat, a gyöngyösi atyák alig győzték a gyóntatást. Vasárnap 27-én reggel ért véget a lelkigyakorlat egy közös sz. Áldozással és ünnepélyes sz. Misével. Az ünnepélyes sz. Misét Paluscsák atya végezte a dominikánus ritus szerint, a mely tudvalevőleg nagyban eltér a mi római ritusunktól. P. Hermenegild az olvasó társulat vezetője és a növendékek külön készültek az assistenciára, hogy a dominikus ritus jól menjen. A sz. Áldozásnál több atya segédkezett, mert rengeteg áldozó volt. — Paluscsák atya megígérte, hogy a tavasszal a radnai familiának

Háborus hírek. Tábori lelkész testvéreink közül ketten az utóbbi időben súlyos betegségen mentek keresztül. P. Tibor, a kút az olasz frontról a román frontra helyezték át a mult hó közepén, súlyos betegen érkezett haza Budapestre. Teljesen lesoványodott, semmit sem birt enni. Az orvos teljes kimerülést konstatált nála. Gyengesége annyira fokozódott, hogy a lábára állani sem volt képes. Szabadsága elteltével képtelen volt a frontra visszatérni, miért is a hadvezetőség őt egyenlőre Budapesten hagyta, míg jobban lesz és valószínűleg ott is fog alkalmazást kapni.

P. Bernát is betegen jött haza a mult hónapban Romániából. Nem akart azonban lefeküdni, sem orvosi kezelést igénybevenni. A betegség így fokozódott, úgy, hogy midőn szülei látogatására ment Almás-Kamarásra, ott végkép leesett a lábáról. Az orvos vakbélgyulladást konstatált és sürgős operációt hajtottak rajta végre. Egy darabig kétséges volt az operáció sikere, de szerencsére a krízisen átesett és most már gyógyulófélben van az aradi katonakórházban.

P. Pál és P. László, a kik a török fronton vannak, a papi érdemkereszt mellett a török szultántól is kaptak kitüntetést, megkapták ugyanis a vas félholdat, a mely kitüntetés eddig egyedüli a hadrakelt testvérek között. Gratulálunk hozzá.

† **P. Monza Pacifik.** A mult év december 19-én San-Remóban jobblétre szenderült rendünk volt Generálisa Monza Pacifik atya. Hetvenkét év folytonos munkája és fáradalma örölte meg a szentéletű aggastyán egészségét, a ki kora ifjuságától egész haláláig egyike volt szeráfi rendünk legbuzgóbb előharcosának. Évekkel ezelőtt volt a rendnek Procuratora, majd később Schuler Dénes Generálisunk távozása után X. Pius pápa, a kinek Velencében gyóntatója és legmeghittebb embere volt, kinevezte őt rendünk Generalisává. Egész a legutolsó általános káptalanig kormányozta a rendet, a midőn a jól megérdemelt nyugalomra akart visszavonulni. A szent atya azonban szükségét érezte az ő buzgó működésének, ép azért őt troászi c. püspökké szenteltette és több egyházmegye apostoli adminisztrátorává tette. Alig kezdette meg azonban Pacifik atya a nagy munkát, midőn tüdőgyulladásba esett. Elgyengült szervezete, sajnos, nem tudott a gyilkos korrall megbirkózni, dacára annak, hogy San-Remóba vitték gyógyulást ke-

resni, ott az Urnak visszaadta lelkét. Az egész rend őszinte szívvel gyászolja.

Ünnepélyes fogadalom. Rendünk két teologus növendéke Knapecz Aladár és Banis Apollinár február hó hetedikén tették le az ünnepélyes fogadalmat Gyöngyösön. Provinciális atyánk az ünnepélyes fogadalom átvételével P. Oswald definator és magiszter atyát bizta meg, a ki sziv-reható beszédet intézett a szertartás alatt a két növendékhez. — Ugyancsak két teologus növendéket jelölt ki Provinciális atyánk, névszerint Schneider Wencelt és Szücs Szolánt, hogy e hó végén az egri érsek ur kezéből fölvegyék a diakonát sz. rendjét. Kivánjuk a Szentlélek Isten sok kegyelmeit nekik.

Személyi hírek. Minthogy Riba Hugó atya Egerben tüdővérzésben megbetegedett és az orvos megtiltotta neki a katekizálást, Provinciális atyánk Bajáról P. Tóth Pacifikot küldötte az egri testvérek segítségére, a ki azonban az iskola végeztével Bajára fog visszatérni. — P. Pelle Rikárd Simontornyáról visszahelyeztetett Szegedre, helyébe Simontornyára ugyancsak Szegedről Kiefer Szilvér atya ment.

Trienti Kapitulum. Bendes Valerián Exdefinator Generalis atya már az ősszel kiküldetett, hogy vizitálja meg a trienti Provinciát és tartsa meg ott a kapitulumot; a hadvezetőség azonban csak januárban adta meg neki az engedélyt, hogy a teljesen hadművelleti területen vizitáljon. Most végződött tehát a trienti vizita és január 28-án tartotta meg Trientben a kapitulumot. A kapitulumon P. Zeni Marián választatott meg Provinciálisnak, az előző Provinciális pedig P. Tosolini Germán lett a Custos.

Keresztút. Feisz Angelus novicius mester buzgólkodására egy nagyon szép keresztútát állított föl február hó 5-én Provinciális atyánk a noviciát folyosóján, hogy a noviciusok annál könnyebben végezhesék a sz. keresztútát. A művészi szép képeket Budapestről szerezette be Provinciális atyánk P. Medárd utján. Ezen képekhez pedig P. Odiló tervezett gyönyörű stilszerű rámakat ébenfakereszteskékekkel, melyek költségét Provinciális Atyánk és a pécsi Házfőnök fedezte. A Magiszter atya egy egész szép kis ünnepély keretében rendezte a fölszentelést, jelen volt rajta az egész familia, élükön a felszentelő Provinciális atyával. A keresztút egyben kiváló disze is a noviciátnak.

